

Quomodo liber historiarū est primus & quomodo nō.

Ritur q̄stio an liber de historiis animalium cetera de animalibus tradita p̄cedere debeat. potissime cū cognitio q̄a est nobis primo se offerat: postquā ī naturalibus ea sequitur q̄ est p̄ quid. Hoc quoq; primo de historiis sic approbat cū scribit (Vt primū d̄rias atq; accidētia q̄ iuncta cuiq; sunt accipiamus. deinde ad eorū cōperiendas causas enitāmur) Secundo quoq; de partibus animalium sic scriptū reperit (ex q̄bus nā & quot numero membris singula animalium cōstaret: libris historiarū q̄ de iis scripti a nobis sunt planius explicauimus: nūc q̄s ob causas quāq; ad hunc modū ita se h̄nt cōsideremus) Ad hoc et adduci debet illud q̄d superius scriptū ē: sum ptū a principio libri: de animalium p̄cessu uel p̄gressū (Quodq; dē. n. sic cōtingit manifestū est ex historia naturali p̄ q̄d aut nūc cōsiderādū) Ceterū Aristoteles circa finē eius q̄ de meteorologia dicit p̄fatis cōtraria scripsisse uē. Nā cū docuisset q̄ supposita similiū corpore eēt materia: q̄a elementa quatuor: & cuius nā elemēti unū quodq; horū esset magis: puta q̄ aliq̄ essent de terra magis: aliq̄ de aqua: & cum iter similia corpora caro os & cetera animalium similes partes cōnumerent: ex q̄bus ut ex materia fiūt dissimilares partes: ex q̄bus tandē animalium & plātā imediate cōstituunt: cū inq̄ ut dictū est q̄ nā essent p̄dca ex parte suā materiae docuisset: lā de iis eisdē inq̄t est agendum ex parte formā: q̄ forma utiq; magis cognoscit dū ī dissimilariū uenerit cōpositionē: ex eorū inq̄a operationibus ac officiis. simili ēt mō agendū de dissimilariis q̄ ex similaribus fiunt partibus: ex q̄bus tandē animalia fiunt & plantā. Quare post plura tandē concludit (Si igit̄ habemus cuius generis unū quodq; & c.) in fine quoq; uerborū cōcludit Alexander (Quare ex iis hunc librum seq̄ uident̄ ea q̄ de partibus animalium in secūdo. n. de partibus animalium de iis dixit de q̄bus dicebat oportere facere) Nam libro de generatiōe & meteororū quarto: similariū scita ac supposita materia. s. elementis: q̄ eorū sunt materia: necesse ē eorū scire rationē: q̄bus complete scitis necesse est post hoc partes scire dissimilares ex similaribus cōfectas. hoc at̄ factū ē & certū habuit exitū ī libro de partibus animalium. q̄bus dā. n. in primo libro de ordine ac mō tractādi ea q̄ animalibus p̄tinent expeditis: assumptis deinceps iis quorū causā inquirendā sunt: mox ī principio secūdi libri de similaribus partibus sanguine medulla carne neruis & aliis talibus agere incepit post q̄s similes partes expeditas dissimilares agredit̄ partes: caput uidelicet nares aures & similes: iuxta eius ordinē quem in fine meteorologicorū prius admonuerat. Ad hāc dicimus q̄ ī ceteris naturalium cōtemplationibus cognitio q̄a est nō seiunctim sed simul cū ea q̄ ē p̄ q̄d p̄ter animalia & plātā uti superius diximus. p̄ p̄fatas causas: associat̄ in animalibus. n. cognitio q̄a est seorsum ab ea q̄ est p̄ q̄d similiter in plantis tradi debet. Quare liber de historiis in quo cognitio q̄a est docet̄ de animalibus totā de animalibus causarū inquisitionem p̄cedere debet: uti superius ab Aristotele in principio secūdi de partibus scriptum fuerat cum dixit (Ex quibus nam & quot & c.) Hoc tamē nō cōtradicit iis quā ab Aristotele & ab Alexandro in fine meteororū scripta sunt. dicentes. n. Aristoteles & Alexander librum de partibus animalium qui causas partium inquit mox sequi ad librum meteororum: causas causis copulati sunt. In scrutinio igitur causarum liber de partibus libro meteororum copulandus est. ita ut ambo libri in hoc cognitionis genere proximi sint. Verum id non prohibet quin historiae interponi possint: sine quarum cognitione quia sunt speculatio per causas de partibus imperfecta foret. Cum enim aliqua duo in causarū cognitione: sicut lac: cometis. uis at̄ pluuia: ros & similia: loco uicina & continua fuerint tametsi inter causas primi & secūdi causas: cognitio quia est de secūdo sicuti fit interposita fuerit: non ob hoc tollitur quin cognitio propter quid secūda rei cognitionem propter quid primā pertractatā rei in causarum reditionis genere imediata sit. nihil enim mediat quod re alicuius reddat causas: sed solum quia est interpositum est: pari ratione post causas mixtorum inanimatorum in tribus libris meteororum traditas: post quartum quoq; librum meteororum: in quo per elementorum passiones cuius nam sit elementi unū quodq; simile corpus & cuius magis cuiusue minus ostensum est: quod est ipsorum similarium ostendere & assignare materiam. puta sanguinis carnis nerui mox in sequenti libro scilicet de partibus animalium: horum causā secundum rationem: & dissimilariū materia & ratio: nulla externarum rerum interpositione quā ad causarum reditionem attineat: assignatā: sunt q̄ enim iter hāc duo liber de animalium historiis intercitat: hoc non tollit quin recte dicatur librum de causis partium animalium sequi mox debere ad librum de causis mixtorum inanimatorum in genere traditionis causarum & ex iis oīs cessabit ambiguitas. At quoniam uti diximus libri tredecim de causis animalium toti libro de historiis tam in rebus tribus dicendis scilicet substantia. generatione. & uita: q̄ in ordine conueniunt: nos librum de historiis seorsum a ceteris nō ordinabimus sed passim de parte in partem procedendo secundum suarum partium ad librorum de theoria causarum congruentiam: suo ordine disputabimus: sic enim utrorūq; uidelicet historiarum & theoriae per causas sibi inuicem congruentium uerus ac certus ordo & lucidior patefiet. Et hāc de historiarum animalium libri ordine quātū ad praesentia attinet sic disposita sufficiant: qui de historiis liber sic incipit (Animalium partes aut icompositae sunt & c.) Nunc autem ad ulteriora accedamus.

Ordo libri qui est de partibus animalium.

Ria diximus fuisse scripta de animalibus ab Aristotele. & eadē tria a theophrasto de plātis substantiā cū opōnibus p̄ximis. generōne & uitā cū morte. substantia at̄: q̄ inter hāc tua natura prior est: ex materia & forma consistit. materia autem est corpus quod ex partibus dissimilariis conficitur hāc autem ex similaribus: similes ex elementis: de materia uero similarium quoniam uidelicet modo ex eis scilicet elementis eueniant similia: & ex quo elemento unū quodq; fiat simile: magisq; ex uno q̄ ex alio conficiatur: ex qualitatibus passionibus: in quarto libro meteororū ostensum est. de iis at̄ similaribus & dissimilariibus q̄ dā sunt: & secundum materiam & propter quid sint secundum rationem: in hoc libro de animalium partibus nuncupato cum sibi annexo libello περι της ζωης. idest de processu siue secundū alios de progressu aut icessu animalium p̄tractat: q̄

LIBER PRIMVS

liber de partibus in quatuor diuisus uolumina incipit (In oī cōtēplandi genere & cetera) Harū autē ptiū & gene-
rationū doctrina tametsi ea q̄ de p̄fectioribus ac diuinis ignobilior sit nobis tamē amabilis est : quoniam de iis
plura & magis q̄ de illis adiscimus cū nobis magis domestica sint. Ordo eius libri ē uti diximus: quoniam mox
seq̄tur ad eū q̄ dicit̄ meteoroloḡ in genere cognitionis causarū. Nā post mixta inaiata ī libro meteoroloḡ p̄ cau-
sas p̄tractata: seq̄ debēt ipsa aīalia uti superius probatū est. & īferius magis demōstrabit̄. de aīalibus uero substā-
tia prior est ceteris. De ipsa autē substantia siue essentia materia aptius p̄doceri debet. forma. n. quæ est aīa cum
sit physici corporis organici in potentia uitā habētis endelechia: in eius diffinitōe p̄ciuisse corpus p̄supponit. si
militer ēt eius operatōes q̄ non eius solitus sed totius sunt cōiuncti. Ad hæc sicut elementa q̄ similariū sunt ma-
teria ante librū de p̄tibus ī quo similariū forma doceat̄ p̄tractata sunt: ita aīaliū p̄tes ad eū q̄ est de aīa cū partes
ipse aīalium sint materia aīa autē forma: p̄tractari debēt. Nec obstat illud qd̄ in secundo de p̄tibus scriptū dedu-
ximus (Ex q̄bus nā & quot & cetera). In eodem. n. cognitionis genere. s. cognitiōe p̄p̄ qd̄ liber hic de aīaliū parti-
bus mox seq̄tur ad eū q̄ de meteorologia dicit̄. p̄ meteorologicū nō solū id qd̄ in sublimi sit: uti nomen so-
nat̄. intelligendo Sed ēt oē id qd̄ inaiatū existens uel īperfece sit uel plene mixtum sicut lapides & metalla & me-
dia: ab uno cōi materiali cōficiat̄ principio uidelicet exalatione. de q̄bus oībus in tribus primis Aristoteles egit
libris. licet in ultima tertiū parte de lapidibus & metallis in cōi tantum. At si in diuerso cognitionis genere al-
terum alteri conferre uolueris. liquet hunc librum de partibus sequi mox ad eum qui animalium historia dicit̄
tur. Quorundā. n. eorū q̄ historia narrat scilicet partium: horū liber de p̄tibus causas & p̄p̄ qd̄ iducit. Huius ēt
ordinis testimoniū habeto ab Aristotele ī fine quarti meteoroloḡ & Alexādo cū eo: uti parū ante mōstratū est.
Ad hæc. iste ordo ex iis ēt q̄ in primo de aīaliū p̄tibus scribuntur sic cōprobatur. Nā postea q̄ aristoteles ibidem
modū quo naturalia demonstrant̄ & uia pleniorē ad processum huius disciplinæ demōstrasset: & discussa colli-
gēs & p̄tractanda p̄ponēs: dixit (Sed quēadmodū ratio tractāde naturæ p̄bari debeat: atq; de iis rebus uia apta:
facilimeq; cōtemplari docereq; possimus & c. dictū. iā est. q̄ cū ita p̄finita explicataq; sint: de iis quæ deinceps
sequant̄ agamus: indeq; ordiamur.) iis dictis ipse aristoteles res naturæ in duas partit̄ p̄tes dicens alias esse in-
generabiles & īcorruptibiles diuinis: eæ autē sunt diuina corpora. alias corruptibiles de diuinis pauca & minus
cōtemplari nos posse dicit qui a nobis remotiora sunt & nostris sensibus. a. quibus nostra pendet cognitio. De
corruptibilibus autē sicuti sunt plāte & aīalia plura & magis. a. nobis cōtemplari possunt cū nobis magis fami-
liaria sint quā diuinorū cōtemplatio nobis sit gratior: iis dictis dicta copulās dicendis tandē cōcludit. (Sed cū
iā satis de illis egerimus nostrāq; explicarimus sententiā restat ut de aīante natura diseramus : nihil pro uiribus
obmittentes uel uilius uel nobilius. (Ex q̄bus uerbis clare suscipere possumus in negotio de aīalibus hūc librū
de partibus in quo ordinē hunc p̄dicat esse primū dixit autē uel nobilius. p̄pter aīam q̄ est aīalium nobilior &
honorabilior pars. Dixit autē. uel uilius p̄pter cetera q̄ sunt aīalium partes: generationes: & alia: Cum igitur post
p̄tractata proponat se iam de proximo de aīali natura tractaturum id autem quod de animali natura in hoc li-
bro pertractātur sunt ipse partes quæ: sunt animalium natura cum sint eorum materia: sequitur hunc librum
qui de aīaliū p̄tibus agit in reditiōe causarū mox sequi ad meteorologicū negotiū. & primū ēē in negotio. aīaliū.
Huic autē libro de partibus cās partiū ingrenti: primus de historiis liber: secundus ēt & tertiū posterior pars: simul
cū priori parte q̄ de partibus ad generationē seruiētibus agit: correspōdēt licet forte prior pars tertiū libri q̄ est
de partibus ad generationē seruiētibus rationabiliter ut inq̄t Aristoteles libro de aīaliū generatione correspō-
deat. in quo causas p̄tiū ad generationē inq̄rit. libri ēt quarti ps̄ illuc usq; ubi de partibus colligens proponit de
sensu dicens (pres aīalium oīum interiores exterioresq; generatim tū propriæ cū cōes ita se habent) eidem libro
de p̄tibus pari mō correspōdet. In hoc. n. de p̄tibus libro & ī illis de historiis p̄dictis uolumib; eadē res uidelicet
aīaliū p̄tes tractat̄: sed illic cognitiōe qā talia sunt narrādo: hic uero earū cās. īgrēdo. Et hæc satis dcā sint d̄ eo q̄
ē de aīaliū p̄tibus libro. Sūt īsup nōnullæ p̄tes: q̄rū officiū est motus aīalium. de q̄bus p̄t motui tali deseruiunt
& tales sunt libellum quendam composuit Aristotelis: de cuius ordine mox dicendum est.

Ordo libri de partibus ad motum utilibus qui de progressu animalium inscribitur.

Caput III.

Ræter dicta nōnullæ sunt ad motū aīalium utiles p̄tes. s. p̄gressionē natationē uolatum & reptionemq;
p̄ cum plurimis insit in cōi qd̄ raditiōe tractari debent. ne forte cū naturæ cuiusq; aīalis tractarent̄ : si sin-
gulatī eas tractare uelemus: idem sæpe iutiliter repetere cogeremur Huius libelli necessitatē in primo de
partibus libro expressit Ari. dicens (Sunt. n. fortasse quæ cū eandē sortiant̄ appellationē di scrimine distāt sp̄tici
ut animalium Incessus quippe q̄ sp̄tici unus esse minus uideat̄ discrepant. n. inter se uolatio. natatio. ingressio
reptio. quāborem quoniammodo tractandum sit latere non conuenit utrum īquam primum comuniter. per
generis cōplexionem: postea uero res p̄prias considerare oporteat. an potius quæq; p̄sequi singulatī rectius est)
Et q̄ de p̄tibus unū fecerit librū q̄ de īgressu d̄i testis ē ēt ipemet Aristoteles quarto de p̄tibus libro dicens. Cā
quāobrē id pedibus uacet). s. serpētum genus (redidimus cū de gressu aīaliū ageremus) post hoc eodē libro ab eo
sic scribitur. (De inflexu curuarum partium consideratū iam ē cū de cōi aīalium gressu ageremus: Neq; p̄ hoc
uerba sumere debemus librū de progressu p̄cedere ante libros de p̄tibus. non. n. uerba hæc hoc in loco ordinis
causam apposuit. Sæpe enī de aliquibus se scripsisse dicit cū tamen liber in quo de talibus egit ordine doctrinæ
postponi debeat. similiter de aliquibus se tractaturū dicit q̄: tamē ordine doctrinæ p̄cedere debēt. nihil. n. talia uer-
ba in principio aut fine libroꝝ aut in calce uel principio alicuius materiæ cū p̄tractādæ uel p̄tractatæ scripta fue-
rint ordinem certum non significabunt ut inferius clarius patefiet. Hæc igitur uerba hic posita huius libri p̄fa-
tum non tollūt ordinem. Incipit autē hic liber *περι ζετων χρυσιων μοριων τοιοσ ζωισ ωδωσ την κινισιν*
qd̄ sic interpretat̄. (De p̄tibus autē utilibus aīalibus ad motū & c. Hunc autē librum & græce & latine interpretatū
& uidimus & hēmus. Ordo autē eius est quoniā ad eū mox seq̄t q̄ de p̄tibus aīalium nūcupat̄. Est. n. p̄tiū cogni-